

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

septembar 2020. godine

Bilten broj 9/2020

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	4
Prodaja Beograđanke.....	4
Agencija: Ničić prekršio zakon, ali SNS nije	5
Šta su ključna pitanja kod nabavke Vladine Kancelarije od firme Asseco?.....	6
Saopštenja.....	8
Niški tužilac nije ispitao da li je Drobnjak zloupotrebio položaj u Kukulovcima.....	8
Transparentnost podnela predlog za brisanje nezakonitih zastupnika javnih preduzeća iz registra ...	9
APR reagovao na inicijativu Transparentnosti	10
Saopštenje Transparency International povodom Međunarodnog dana prava javnosti da zna	11
Inicijative i analize	12
Tužbe protiv Vlade zbog skrivanja podataka u vezi sa javnim nabavkama.....	12
Hoće li zakon sprečiti korupciju	13
Mediji.....	16
Partijska kontrola generator korupcije u Srbiji.....	16

Aktivnosti

Transparentnost Srbija nastavlja rad, u pandemijskim uslovima, na svim tekućim aktivnostima - u oblastima javnih nabavki i javno privatnih partnerstava, povećanja transparentnosti lokalnih samouprava, finansiranja političkih aktivnosti, stanja u javnim preduzećima itd. O našim aktivnostima detaljnije na stranici sajta: <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti>

Transparentnost Srbija je 24. septembra učestvovala na Forumu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja – dostupnost informacija u doba Kovid-19 pandemije. Na skupu su govorili predstavnici Poverenika za informacije, stručnjaci iz zemlje i inostranstva i predstavnici istraživačkih medija.

Predstavnik TS Nemanja Nenadić upoznao je učesnike sa pokušajima da se pribave informacije od javnog značaja u vezi sa javnim nabavkama tokom pandemije, tužbama koje su podnete protiv Vlade i žalbama protiv drugih organa, ali i sa činjenicom da su dosadašnji odgovori institucija pokazali da mnoge važne informacije radi suprotstavljanja pandemiji nisu bile ni prikupljene – npr. podaci o broju zaraženih među pripadnicima pojedinih rizičnih grupa, kao što su članovi biračkih odbora.

Sastanak Grupe za političke kriterijume Nacionalnog konventa za EU, održan 11. septembra, poslužio je kao prilika da TS i Beogradski fond za političku izuzetnost predstave svoje planirane aktivnosti u vezi sa javnim slušanjima u Narodnoj skupštini koja se planiraju za naredne godine u okviru saradnje između UNDP i Narodne skupštine.

Članice NKEU su pozvane da predlože teme za organizovanje takvih sastanaka, a predstavnici TS su predstavili pojedine planirane aktivnosti, pre svega u vezi sa zakonima koji bi trebalo da budu usvojeni na osnovu Akcionog plana za poglavlje 23 EU integracija.

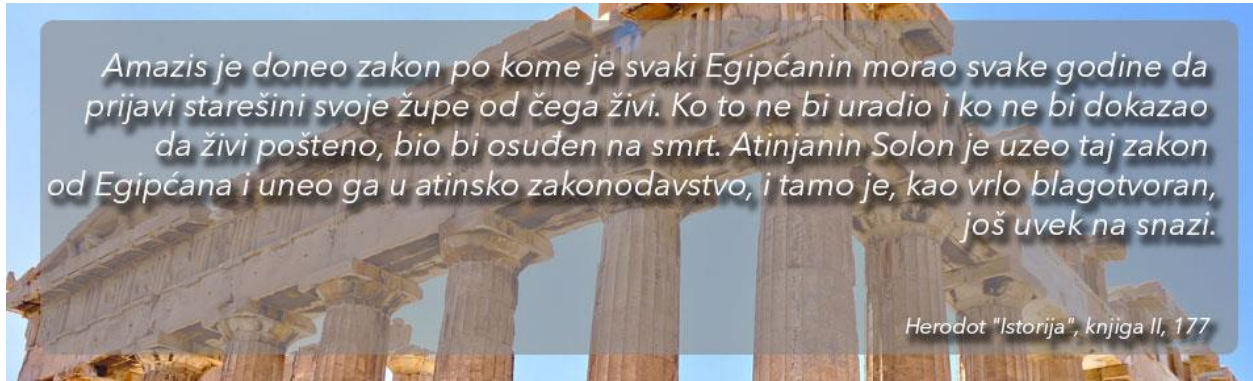
Predstavnici TS i partneri i saradnici TS na projektima u vezi sa izbornim kampanjama i finansiranjem političkih aktivnosti, prisustvovali su 8. i 30. septembra putem video platformi treninzima odnosno diskusijama u organizaciji Međunarodne fondacije za izborne sisteme (The International Foundation for Electoral Systems - IFES).

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) nastavlja da radi. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno potrebna obaveštenja dobiti, na broj 064 163 66 05 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

I u septembru smo bili prisutni u medijima - kroz izveštaje o našim aktivnostima i izjave predstavnika TS. Objavljeno je ukupno 246 takvih vesti ili priloga.

Na sajt TS postavili smo niz [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su Predlozi za dopunu tri podzakonska akta za primenu Zakona o javnim nabavkama, Inicijativa Agenciji za sprečavanje korupcije za objavljivanje podataka o gubitku prava na finansiranje kao i Inicijativa Direkciji za imovinu u vezi sa oglašavanjem prodaje imovine. Sve naše inicijative, analize, zahteve za pristup informacijama i odgovore nadležnih možete pogledati na stranici sajta: <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/inicijative-i-analize-ts>.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

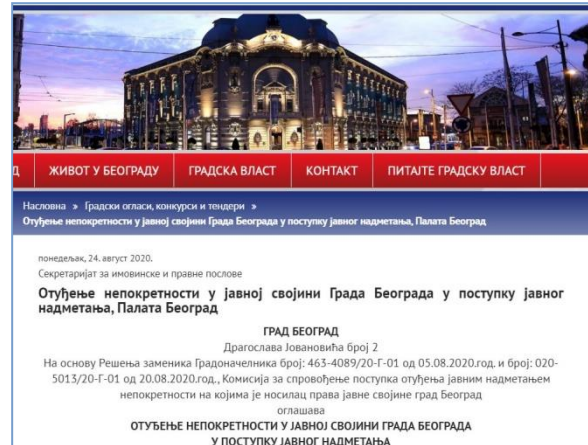
Prodaja Beograđanke

11. septembar 2020.

Prodaja većeg dela poslovnih prostorija u „Palati Beograd“ ustalasala je javnost, pre svega zbog činjenice da je izvršena po sniženoj ceni, od oko 16,5 miliona evra, odnosno, za oko 860 evra po kvadratnom metru. Cena je daleko ispod tržišne za centar prestonice, ali je isto tako povezana i sa obavezom ulaganja od najmanje 8 miliona evra i verovatno je povezana sa merama zaštite koje se odnose na očuvanje izgleda zgrade.

Ako je ovo bio štetan posao po Grad (a izrazito koristan za kupca), prvo pitanje koje se nameće jeste zašto je samo jedna firma dala ponudu? U Srbiji nisu retkost diskriminatorni tenderi i oglasi, to jest takvi da ih može ispuniti samo jedna firma ili koji jednom ponuđaču daju izrazitu prednost. Međutim, to ovde nije bio slučaj – kupac je mogla biti bilo koja firma ili pojedinac koja bi položila depozit. [Informacija](#) o tome da će se prodaja vršiti takođe nije bila tajna, već dobro poznata u javnosti. Pa ipak, stigla je samo jedna ponuda. Pošto je cilj javnog nadmetanja za prodaju imovine u javnoj svojini da se postigne što veća cena, a to se može obezbediti samo kroz konkurenciju, logično se postavlja pitanje da li je Grad Beograd mogao da učini nešto više da bi privukao zainteresovane investitore i da li je odabrao pravi trenutak da vrši prodaju.

U tom pogledu se opravdanost odluke Grada može dovesti u pitanje. Naime, potražnja za poslovnim prostorom, kako u Beogradu, tako i širom sveta, tokom ove godine nije na visokom nivou – usled pandemije, veliki broj firmi ne

koristi ni postojeće poslovne prostore, već zaposleni obavljaju rad od svojih kuća.

S druge strane, ne može se sa sigurnošću predvideti da li će se situacija bitno promeniti tokom naredne godine, ili će se nastaviti trend, pa tako ni da li bi se postigla veća cena da se sa prodajom sačekalo.

Razmatranje prodaje bi se moglo zaustaviti na ovom mestu da nije bilo dodatnih otkrića, do kojih je, koristeći samo podatke iz javnih registara došao [tviteraš pod pseudonimom „Čarli Vafis“](#). Istražujući podatke o novom vlasniku većeg dela „Beograđanke“, naišao je na niz transakcija kroz koje se tokom godina menjao vlasnik beogradskog preduzeća MARERA PROPERTIES DOO, pri čemu su to bile firme registrovane na Kipru i Devičanskim ostrvima, što čini težim da se uđe u trag krajnjem vlasniku firme.

S druge strane, među direktorima koji su se menjali tokom vremena nalaze i jedna bivša službenica u Gradu Beogradu i Ministarstvu finansija i jedan aktuelni službenik u Ministarstvu finansija.

Te dodatne informacije ukazuju da bi kupac „Beograđanke“ mogao biti u nekoj vezi sa ranijim gradonačelnikom i sadašnjim ministrom finansija, Sinišom Malim. Da su uslovi javne prodaje bili namešteni za jednu firmu ili da se prodaja sprovodila tajno, to bi bio snažan signal za pravac dalje istrage.

S druge strane, u situaciji kada još uvek nema jasnih pokazatelja da je kupac raspolagao nekim insajderskim informacijama zbog kojih je ovaj poslovni prostor vrednovao više od (nepostojeće) konkurencije, ovi podaci stvaraju potrebu da se prati dalji tok događaja, kako bi se videlo da li je investitor dobio privilegovani tretman gradskih i državnih organa. Između ostalog, signal za uzbunu bi moglo biti odsustvo valjane provere ispunjavanja obaveze dodatnih ulaganja od strane Grada Beograda, izmene planova ili uslova zaštite „Beograđanke“ koje bi investitora oslobodile nekih obaveza, ili na primer, odluka gradskih i republičkih vlasti da od kupca „Beograđanke“ u budućnosti iznajme kancelarijski prostor koji su mu sada prodali. Takođe signal bi bilo i dobrovoljno ili "dobrovoljno" useljavanje u poslovni prostor u Beograđanci privatnih firmi koje imaju veliki obim poslova sa državom, odnosno sa javnim sektorom.

Agencija: Ničić prekršio zakon, ali SNS nije

19. septembar 2020.

Agencija za sprečavanje korupcije donela je, po [prijavi Transparentnosti Srbija, rešenje](#) da je gradonačelnik Zaječara Boško Ničić prekršio zakon tako što je u kampanji za izbore 21. juna koristio javne resurse za promociju Srpske napredne stranke.

Agencija je Ničiću izrekla "meru upozorenja po kojoj je obavezan da se ubuduće u svemu pridržava odredaba Zakona".

Ničić je 13. juna na Fejsbuk profilu objavio informaciju i fotografije o čišćenju dela grada, navodeći da je to "Akcija za primer - zajedno možemo sve – ZA NAŠU DECU". U toj akciji, nazvanoj po izbornom sloganu liste na kojoj je Srpska napredna stranka, zajedno, istovremeno i ravnopravno sa funkcionerima (odbornik Boban Stanković), članicama (Unija žena) i aktivistima Srpske napredne stranke učestvovali su radnici Javnog komunalnog preduzeća "Vodovod " iz Zaječara i Zavoda za javno zdravlje "Timok" iz Zaječara.

TS je u prijavi ukazala i na moguće kršenje Zakona o politički aktivnostima, odredbe koja zabranjuje političkim subjektima da u toku izborne kampanje koriste javne resurse.

Po ovom delu prijave Agencija je [donela rešenje](#) da nema osnova za odlučivanje o povredi Zakona od strane SNS. Punomoćnik stranke se izjasnio da je informacija o akciji podeljena na Fejsbuk profilu Ničića, a ne stranke, pa da shodno tome nisu korišćeni javni resursi i Agencija je prihvatila tu argumentaciju.

Agencija se, međutim, nije bavila činjenicom da su u akciji čišćenja učestvovali zaposleni u javnom preduzeću i javnoj ustanovi. TS je protiv ovog rešenja podnela [tužbu upravnom sudu](#), ukazavši da je Agencija propustila da utvrdi da li su javna sredstva, odnosno angažovanje zaposlenih u preduzećima i ustanovama čiji su osnivači Republika Srbija i Grad Zaječar, korišćeni za vođenje kampanje u korist političkog subjekta.

U tom smislu, citirana Ničićeva objava je pre svega izvor informacija o mogućoj povredi Zakona, koju je trebalo dodatno ispitati a ne i jedini mogući vid povrede zabrane iz člana 23. Zakona o finansiranju političkih aktivnosti.

Šta su ključna pitanja kod nabavke Vladine Kancelarije od firme Asseco?

24. septembar 2020.

Kao reakciju na [konferenciju potpredsednice Stranke slobode i pravde](#), Marinike Tepić, direktor Vladine Kancelarije za informacione tehnologije i elektronsku upravu, Mihailo Jovanović organizovao je svoju [konferenciju za štampu](#) 23. septembra 2020. Sve to je u vezi sa nabavkom softvera Centralnog registra stanovništva od firme Asseco SEE, u kojoj je jedan od direktora brat predsednice Vlade.

Na ovoj konferenciji direktor Kancelarije je pročitao i neke delove iz dopisa koji je programski direktor Transparentnosti, Nemanja Nenadić uputio pomoćniku direktora te Kancelarije, kao odgovor na njegovo pitanje o mogućem sukobu interesa kod sprovođenju ove nabavke. Na usmeni upit predstavnika Kancelarije od 31. oktobra 2019, [Nenadić je odgovorio pisanim putem](#) (elektronskom poštom). On je ukazao na to da primena

odredaba člana 29. i 30. Zakona o javnim nabavkama (iz 2012), koje govore o sukobu interesa, kod ove nabavke zavisi od tumačenja da li može smatrati da je Kancelarija nezavisan naručilac ili sastavni deo Vlade. Naime, te odredbe Zakona poznavale su sukob interesa samo u slučajevima kada postoji povezanost između „predstavnik naručioca“ i „ponuđača“, a ne i kada se kao ponuđač javlja firma koja je na neki način povezana sa drugim državnim funkcionerima, pa ni onima koji vrše funkciju u nekom nadređenom organu. Nenadić je u odgovoru takođe ukazao da se status Vladine Kancelarije može dvojako tumačiti. Jedno tumačenje bi bilo da je reč o (samostalnom) naručiocu, sa samostalnim budžetom, na šta ukazuje činjenica da ovo telo sprovodi javne nabavke, a da to ne čini neki drugi organ Vlade za njih. Drugo moguće tumačenje bi bilo da ova i druge Kancelarije Vlade nemaju poseban subjektivitet, već da je reč o sastavnim delovima Vlade, kako se, između ostalog, tumači kada je reč o primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama.

Nenadić je ukazao i na to da formalan odgovor na ovo pitanje može dati jedino Uprava za javne nabavke, ali i da bi u pogledu odnosa i odgovornosti između Kancelarije i Vlade kod javnih nabavki od značaja bile i odredbe intenog akta naručioca, gde bi trebalo da je propisano kakvi su odnosi između Kancelarije i Vlade u vezi sa planiranjem, sprovođenjem i kontrolom javnih nabavki koje sprovodi Kancelarija.

Na kraju, Nenadić je izneo načelan stav da posao kroz javnu nabavku treba da dobije firma koja ponudi najbolje uslove, “pod uslovom da je nabavka bila potrebna, da su svi imali na raspolaganju potrebne informacije i da su kriterijumi i uslovi bili nediskriminatorni, jer je to u najboljem javnom interesu, odnosno ne bi

bilo u javnom interesu da se plaća skuplje samo da bi posao dobio neko drugi”, ukazavši istovremeno na neophodnost poštovanja zakonskih obaveza.

Na pomenutoj konferenciji za štampu direktor Kancelarije je obelodanio mišljenje UJN od 14. novembra 2019. prema kojoj je UJN smatra Kancelariju (samostalnim) naručiocem, a ne delom Vlade (za šta su takođe postojali argumenti), nakon čega su oni zaključili ugovor sa Asseco-m.

Šta bi bilo da je mišljenje bilo drugačije i da je Kancelarija tretirana kao sastavni deo Vlade?

U slučaju sukoba interesa Asseco ne bi bio eliminisan iz nadmetanja, već bi Kancelarija mogla da zaključi ugovor sa tom firmom jedino uz odobrenje Republičke komisije za zaštitu prava i to samo ako bi njihova ponuda bila povoljnija od prve sledeće za više od 10%.

Za ovu nabavku su bile podnete dve ponude – Comtrade je tražio 179.898.600 dinara, a konzorcijum Asseco SEE 178.512.000. Tih milion i po dinara manje čini manje od 1% razlike u ceni, što znači da bi morala biti prihvaćena ponuda drugoplasirane firme i za toliko više bi bilo plaćeno iz budžeta za ovaj posao.

Tako dolazimo do suštine mogućeg problema u ovoj javnoj nabavki. Odredbe o sukobu interesa koje su postojale u nekadašnjem, kao ni one koje postoje u aktuelnom Zakonu o javnim nabavkama ne mogu da spreče svaki neprimereni uticaj javnih funkcionera na to koje će se nabavke sprovoditi, u koje vreme će se sprovoditi i kako će biti formulisani njihovi uslovi. Sprečavanje i kažnjavanje takvih pojava nije stvar Zakona o javnim nabavkama, već spada u domen krivičnog prava, to jest krivičnog dela trgovine uticajem.

S druge strane, postojanje privatnog interesa funkcionera za javne nabavke na koje bi mogli nekako da utiču, može i treba da bude signal da se proverí ono što kod javnih nabavki jeste ključno – da li je postojala potreba da se nabavka sprovede, da li su svi potencijalni naručiocí imali na raspolaganju sve potrebne informacije za pripremu svojih ponuda, da li su uslovi za učešće u nabavci postavljeni nediskriminatorno, da li su kriterijumi za ocenu ponuda bili relevantni i tome slično. I obrnuto, kada se utvrdi da nešto kod nabavki nije bilo postavljeno kako treba, treba tragati za mogućim motivima. Drugim rečima, prvo treba videti da li je nabavka bila nameštena, pa potom u čiju je to bilo korist.

To je stvar i sa nabavkom izrade softvera za Centralni registar stanovništva. Tako bi ovu nabavku mogao činiti spornom pre svega neki od [mnogobrojnih dodatnih uslova](#) koji su postavljeni pred potencijalne ponuđače, što je možda uticalo na to da se na kraju jave samo dva konzorcijuma. To bi najpre mogli da utvrde ili opovrgnu poznavaoци IT tržišta i izrade softvera. Ni jedna firma se nije koristila zakonskom mogućnošću da ospori konkursnu dokumentaciju zahtevom za zaštitu prava. To može da znači da su svi uslovi bili relevantni, ali jednako može biti i posledica bojazni od zameranja vlastima. Kako god bilo, aktuelizovanje teme u medijima stvorilo je novu priliku svima poznavaoциma IT oblasti da iznesu konkretne zamerke na planiranje i sprovođenje ove nabavke, ukoliko ih imaju.

Saopštenja

Niški tužilac nije ispitao da li je Drobnjak zloupotrebio položaj u Kukulovcima

15. septembar 2020.

Više javno tužilaštvo u Nišu – Posebno odeljenje za suzbijanje korupcije je bez valjanih argumenata odbacilo [krivičnu prijavu organizacije Transparentnost Srbija](#) protiv v.d direktora JP "Putevi Srbije" Zorana Drobnjaka, zbog davanja mita u vezi sa glasanjem tokom predizborne posete selu Kukulovce kod Leskovca, kao i krivičnu prijavu organizacije CRTA podnetu u istoj stvari. Slučaj „Kukulovce“ je jedan od najilustrativnijih primera zloupotrebe javnih resursa za potrebe izborne kampanje sa poslednjih izbora – problema koji nije rešen izmenama propisa i pored toga što se navodi među prioriternim preporukama međunarodnih i domaćih posmatrača.

Najbolju ilustraciju pogrešnog razmatranja ove krivične prijave predstavljaju navodi iz [Obrazloženja Rešenja o odbacivanju](#), prema kojima je "... prijavljeni Zoran Drobnjak prve polovine juna pristupio u selu Kukulovce...", te da je sastanak meštana jednog sela sa v.d. direktorom JP i njihovim gradonačelnikom "...neformalno vođen razgovor...", iako je reč o skupu na kojem su javni funkcioneri učestvovali u službenom kapacitetu, a na koji su pozvani i mediji.

Iako bi utvrđivanje uzročno – posledičnih veza trebalo da predstavlja rutinski deo rada javnih tužilaca, iz odgovora VJT proizlazi da nije razmatrano da li postoji veza između vesti da su meštani sela, koji su na predsedničkim izborima podržali kandidata Srpske napredne stranke, najavili bojkot parlamentarnih izbora zbog toga što nisu izvedeni obećani radovi u selu, boravka v.d. direktora JP "Putevi Srbije" u društvu gradonačelnika Leskovca u tom selu samo dva dana nakon objavljivanja vesti i obećanja koje je bilo praćeno porukom: " i sada da izađete na glasanje....".

Da se zamenik VJT koji je postupao u ovom predmetu potrudio da, saglasno svojim obavezama i ovlašćenjima, utvrdi činjenično stanje, mogao je da pribavi [dokument](#) koji najbolje govori koliko je Zoran Drobnjak ozbiljan kada daje obećanja o tome na koji način će se koristiti sredstva javnog preduzeća. Naime, JP "Putevi Srbije" je dalo Nalog za urgentno održavanje (III br. 952-11864/20-1) preduzeću "Srbijaautoput" d.o.o. Beograd da izvrše radove pojačanog održavanja i rehabilitacije lokalnih-seoskih ulica u selu Kukulovce 12. juna, odnosno dva dana nakon predizbornih obećanja v.d. direktora JP "Putevi Srbije" u tom selu.

Zamenik VJT je utvrdio nespornu činjenicu – da je za asfaltiranjem ulica u selu Kukulovce postojala potreba, ali je kao nesporne činjenice naveo i tvrdnje za koje ne postoji potkrepljenje - „da bi se ti radovi svakako realizovali kroz određeni vremenski period“ i da bi radove „svakako finansiralo JP Putevi Srbije“. Naime, asfaltiranje seoskih ulica uopšte nije obaveza republičkog javnog preduzeća, već za to postoji samo mogućnost kroz „naloge za urgentno održavanje“. Tužilac nije predočio dokaze da je izvođenje konkretnih radova bilo prethodno planirano niti da je za njega postojao projekat.

U vezi sa ovim podsećamo da izvršenje krivičnog dela „davanja i primanja mita u vezi sa glasanjem“ ne mora biti povezano sa pozivom da se glasa ni za jednu određenu stranku na izborima, i da izvršilac ne mora biti član ili funkcioner bilo koje stranke, već bilo koje lice koje „nudi, daje ili obeća nagradu drugome da na izborima glasa ili ne glasa“.

Transparentnost Srbija će povodom nezakonitog postupanja zamenika javnog tužioca uputiti pritužbu VJT u Nišu, kao i disciplinskom tužiocu Državnog veća tužilaca. TS je u više navrata predlagala zakonska rešenja koja bi smanjila prostor za diskrecione odluke o korišćenju javnih resursa u predizbornom periodu. Međutim, činjenica da su mogućnosti za zloupotrebu sredstava javnih preduzeća u postojećem pravnom okviru velike, ne oslobađa odgovornosti javne tužioce da krivično gone počiniocima u onim slučajevima gde postoje jasni dokazi o tome da su javna sredstva iskorišćena za kupovinu naklonosti birača.

Transparentnost podnela predlog za brisanje nezakonitih zastupnika javnih preduzeća iz registra

23. septembar 2020.

Od 34 preduzeća u državnom vlasništvu na koja se primenjuje Zakona o javnim preduzećima, samo devet ima direktore izabrane na konkursu, kao što nalaže Zakon, dok su u 22 na čelu vršioци dužnosti direktora. U još tri preduzeća nije bilo moguće utvrditi u kojem statusu je direktor.

Od 22 slučaja "vd stanja" (13 javnih preduzeća i devet akcionarskih društava ili društava sa ograničenom odgovornošću), **u čak 19 je istekao mandat vd direktora**, koji je zakonom ograničen na najduže 12 meseci.

Sve odluke i ugovori potpisani od strane tih 19 građana koji nezakonito rukovode javnim preduzećima posle isteka mandata su ništavi, što je već utvrđeno najmanje jednom [sudskom presudom](#). U tom predmetu je zaposleni dobio spor protiv JP Pošte Srbije, jer je rešenje protiv njega doneto na osnovu pisanog ovlašćenja v.d. direktorke kojoj je istekao mandat.

S obzirom na to da ovakvo nezakonito stanje može doneti nesagledive štetne posledice, Transparentnost Srbija podnela je Ministarstvu privrede [predlog](#) da za tih 19 preduzeća izvrši nadzor, da o tome obavesti Vladu Srbije kao osnivača i inicira pokretanje postupka za izbor direktora kao i da obavesti druge nadležne organe o potrebi vršenja inspekciskog nadzora nad aktima javnih preduzeća koja su doneta od strane neovlašćenih lica i njihovog proglašavanja ništavim.

TS je takođe dostavila Agenciji za privredne registre inicijativu da pokrene postupak **promene podataka o zastupnicima javnih preduzeća u registru** i na taj način spreči dalje nastupanje štetnih posledica koj netačni podaci mogu proizvesti u pravnom poretku i prometu.

Svi dopisi mogu se preuzeti sa sajta TS, sa stranice [Aktivnosti/"Razrešenje v.d. stanja u javnim preduzećima"](#).

TS je prikupila [detaljne podatke](#) o imenovanjima direktora i v.d. direktora svih 34 preduzeća u periodu od 2012. godine, kada je usvojen Zakon o javnim preduzećima kojim su javni konkursi za izbor direktora postali obavezni do danas.

U nekim od preduzeća od tada nije okončan nijedan konkurs i imaju vršioce dužnosti već sedam ili osam godina, a rekord drži JP Putevi Srbije u kome vd status traje devet godina.

Prema podacima TS, koji se takođe mogu naći na stranici [Aktivnosti/"Razrešenje v.d. stanja u javnim preduzećima"](#), u 19 preduzeća nisu okončani konkursi koji su raspisani 2017. godine, prvi čemu su u šest od njih 19 konkursi raspisani i 2013. i takođe nikada nisu okončani, u jednom nije završen konkurs iz 2015. pre raspisivanje novog, a u šest preduzeća je konkurs iz 2016. ostao bez epiloga pa je raspisan novi, koji takođe nije rezultirao imenovanjem direktora.

Preduzeća koja trenutno nemaju zakonite direktore ili vršioce dužnosti su sledeća: NP Đerdap, Državna lutrija doo, EPS, ETV, NP Fruška gora, NP Kopaonik, Koridori Srbije, Mreža most, Nuklearni objekti Srbije, Pošta Srbije, Putevi Srbije, JP PEU Resavica, Srbija kargo, Srbija voz, Srbijagas, Srbijašume, NP Stara planina, NP Uvac, Železnice Srbije. Za JP Šar planina nije moguće utvrditi, ali sudeći po dostupnim podacima ni ono nema zakonitog direktora.

Vršioци dužnosti rukovode i preduzećima Transnafta ad, Infrastrukture železnice Srbije ad i Tvrđava Golubački grad doo. Za razliku od preduzeća sa spiska, u ta tri preduzeća mandat vršilaca dužnosti još uvek nije istekao.

APR reagovao na inicijativu Transparentnosti

26. septembar 2020.

Nakon što smo uputili inicijative Ministarstvu privrede i Agenciji za privredne registre da reše problem nezakonitih direktora javnih preduzeća, kojima je davno istekao mandat, dobili smo brzi odgovor od APR-a. Jednim mejlom su nam na svih 19 dopisa [odgovorili](#) da nisu nadležni da menjaju podatke.

Nismo odustali, pa smo se obratili novim dopisom, ukazavši u [prigovoru](#) da postoje koraci koje mogu da preduzmu. To je urodilo plodom - dobili smo konačno [odgovor](#) da APR sama ne može da izmeni podatke ali će odmah proslediti inicijativu Ministarstvu privrede. Ministarstvo sada ima na stolu dve inicijative - našu i ovu prosleđenu od APR-a.

Jasno je da u ovom slučaju nije upitno da li Ministarstvo može ili želi da reši ovo pitanje. Nije rešenje samo obrisati aktuelne vd direktore, već okončati konkurse, izabrati profesionalne direktore i ubuduće redovno sprovoditi konkurse. Prethodno bi trebalo usvojiti podzakonske akte koji se čekaju osam godina, a koji treba da doprinesu profesionalizaciji, ali, što je mnogo važnije i teže, potrebna je politička vlja da se prekine kontrola javnih preduzeća, domova za uhljebljivanje, za izvlačenje novca, zloupotrebu resursa i poluga za održavanje socijalnog mira. Bez svega toga, konkursi će biti samo prazna školjka za dovođenje partijskih kadrova koji će preko JP sprovoditi partijsku politiku.

Saopštenje Transparency International povodom Međunarodnog dana prava javnosti da zna

28. septembar 2020.

Pravo na informacije je ključno tokom krize

COVID-19 nije razlog za sprečavanje pristupa informacijama od javnog značaja

Ovog 28. septembra, Međunarodnog dana prava javnosti da zna (Right to Know Day), globalna mreža Transparency International poziva sve vlade i druge organe vlasti da osiguraju da kriza u vezi sa korona virusom ne bude izgovor za ograničavanje prava građana na informacije. Zakonski uslovi i procedure u praksi za pristup informacijama treba da se vrate na stanje od pre pandemije, pa čak i poboljšaju.

Transparentna i pravovremena razmena informacija sa javnošću, kako na proaktivnoj osnovi, tako i na zahtev, presudna je za zaštitu javnog zdravlja, sprečavanje korupcije, zaštitu demokratskih institucija i poboljšanje procesa odlučivanja. Međutim, više od šest meseci nakon proglašenja pandemije, dok su mnoge vlade pronašle načine da se vrate u normalno funkcionisanje uprkos izazovima koje je stvorila pandemija, zahtevi za pristupom informacijama u nekim zemljama i dalje se odlažu ili odbijaju. Ključne informacije o pandemiji i načinu na koji vlade koriste javna sredstva nisu dostupne javnosti.

U mnogim zemljama opravdana zabrinutost za javno zdravlje bila je povod za ukidanje ili ograničavanje prava na slobodno okupljanje i kretanje. Zbog toga je bila smanjena i mogućnost medija i civilnog društva da slobodno putuju kako bi izveštavali, dokumentovali i razotkrivali zloupotrebe. **U ovim okolnostima pristup javnim informacijama postaje još važniji.**

Pristup informacijama ključno je sredstvo za istraživačke novinare i NVO da nadgledaju rad vladinih institucija. Sada, kada širom sveta svedočimo o primerima korupcije i o lošim aktima koje su, kao odgovor na COVID – 19, Vlade donele bez uključivanja građana, postaje jasno koliko je bitno da vlast bude otvorena i transparentna. Ne sme se dozvoliti da se zloupotrebe hiljade milijardi dolara humanitarna pomoći i sredstava namenjenih za izlazak iz ekonomske, dok se istovremeno građani drže u mraku u vezi sa korišćenjem i raspodelom tih sredstava.

Lekcije naučene iz prvih šest meseci pandemije pokazuju da je poverenje u javne zvaničnike presudno kako bi građani prihvatili mere koje treba da umanje zdravstvene rizike. Ovo poverenje se gubi ako vlade ne razmenjuju otvoreno informacije sa građanima. Konačni rezultat je nepoverenje u preporuke i mere za zaštitu javnog zdravlja i za zaustavljanje širenja bolesti.

Inicijative i analize

Tužbe protiv Vlade zbog skrivanja podataka u vezi sa javnim nabavkama

14. septembar 2020.

Transparentnost Srbija podnela je Upravnom sudu dve tužbe protiv Vlade Srbije zbog prikrivanja podataka u vezi sa javnim nabavkama zdravstvene opreme tokom pandemije, odnosno u vezi sa tajnošću tih podataka.

Reč je o [tužbama](#) zbog neodgovaranja na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja.

TS je još 13. marta od Vlade [tražila](#) dokumente u vezi sa određivanjem i opozivom tajnosti podataka o broju respiratora.

Naime, predsednica Vlade Srbije, Ana Brnabić, na konferenciji za štampu 12. marta 2020. izjavila je da se „broj respiratora u Srbiji tretira kao državna tajna“. Kasnije istog dana predsednik Republike Srbije, Aleksandar Vučić, izneo je javno podatak da Srbija „raspolaze sa 1008 respiratora“ i da će u narednih 25 dana biti nabavljeno još 500. Na osnovu toga bi se moglo zaključiti da je tajnost podataka bila određena, ali da je potom opozvana.

TS je u međuvremenu od Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje tražila podatke o javnim nabavkama sprovedenim tokom pandemije, ali je [zahtev odbijen](#) uz obrazloženje da postoje čak dve odluke koje utvrđuju da su ti podaci tajna.

Jedna od njih je odluka Generalnog sekretarijata Vlade Republike Srbije od 11. marta 2020. kojom se "podaci koji se odnose na sve nabavke lekova, testova, medicinskih sredstava, zaštitne lične opreme i drugih neophodnih sredstava i opreme radi lečenja obolelih od bolesti, u toku trajanja proglašenja bolesti COVID-19, izazvane virusom SARS-CoV-2, čije je sprečavanje i suzbijanje od interesa za Republiku Srbiju, označeni oznakom stepena tajnosti „STROGO POVERLJIVO“".

To bi značilo da je tačna tvrdnja Ane Brnabić od 12. marta, ali ostaje nejasno da li je onda Aleksandar Vučić na TV-u saopštio podatak koji je strogo poverljiv.

U odgovoru RFZO navodi se i da u vezi sa javnim nabavkama postoji oznaka stepena tajnosti „Strogo poverljivo“, shodno Zaključku Vlade Republike Srbije SP 05 broj:00-96/2020-1 od 15. marta 2020. godine.

TS je od Vlade Srbije [tražila](#) ovaj zaključak i pošto Vlada nije odgovorila podneli smo i zbog toga [tužbu Upravnom sudu](#).

Hoće li zakon sprečiti korupciju

2. septembar 2020.

Povodom stupanja na snagu novog Zakona o sprečavanju korupcije, prenosimo komentar Nemanje Nenadića, objavljen [na portalu Otvorena vrata pravosuđa](#) nakon usvajanja Zakona.

Naziv za nadu ili podsmeh?

To što su se predlagači zamislili da pravnom aktu nadenu ime „Zakon o sprečavanju korupcije“¹, kod nekih građana izaziva reakciju da vlast radi pravu stvar. Druge, koji u zakonima vide uzročnike korupcije ili koji svakodnevno svedoče o neprimenjivanju propisa, takav naziv nagoni da se ironično osmehnu. Kako god bilo, naziv zakona je optimističan. Kako se preterana nadanja ne bi pretvorila u duboko razočaranje, korisno je da vidimo koji su stvarni dometi ovog akta u odnosu na postojeća pravila.

Nedovoljna poboljšanja

Već iz činjenice da je Transparentnost – Srbija predložila² da se izmeni 65 od 114 od ukupno članova može se zaključiti da je on mogao da bude daleko bolji. Pogotovo zato što su pripreme ovog akta, usvojenog u maju 2019, trajale čak pet godina. Ovaj zakon će naslediti postojeći Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije koji se primenjuje od 2010³, a ovaj je, uz bitne dopune, nasledio Zakon o sprečavanju sukoba interesa iz 2004.

Pre svega, sukob interesa

Za početak, čitalac neće u Zakonu naći sva postojeća pravila koja služe sprečavanju korupcije, već pre svega ona koja se tiču sukoba javnog i privatnog interesa, prijavljivanja imovine i poklona koje primaju funkcioneri. Oni moraju da prijave sumnju da se nalaze u sukobu interesa pri odlučivanju, i imaju manje ili više stroge zabrane, ograničenja i dužnosti kada je reč o uporednom obavljanju drugih poslova i javnih funkcija. Takođe, mnogi među njima moraju da Agenciji prijave imovinu i prihode, a deo tih podataka je javno dostupan. Međutim, neki funkcioneri su u potpunosti izostavljeni, i to neopravdano – to su direktori preduzeća u kojem je država posredni vlasnik, na primer kada jedno javno preduzeće osnuje „ćerku firmu“.

¹ <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2019/1630-19.pdf>

²

<http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/inicijativeianalize/poredjenje%20predlog%20zakona%20i%20nacrta%20iz%20februara%202019%20sa%20TS%20komentarima.pdf>

³ https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_agenciji_za_borbu_protiv_korupcije.html

Nezavisno rukovodstvo?

Prva pravila iz novog zakona koja će početi da se primenjuju pre ostalih (1.9.2020) odnose se na izbor rukovodilaca Agencije. Predlagač zakona se trudio da ih predstavi kao nešto što će povećati nezavisnost, jer će sada članovi Veća (Odbora) morati da prođu konkurs, kao što već od ranije mora direktor. Nesumnjivo, tako će se izbeći da u ovo telo dođe potpuno nestručna osoba. Pa ipak, teško da se može govoriti o garanciji političke nezavisnosti, ako se zna da na kraju Skupština može odabrati *bilo kog* od kandidata koji su prešli propisani minimalni prag stručnosti. Zakon koji se još uvek primenjuje je u tom pogledu postavio još jedan „filter“ – mogli su se birati samo kandidati koje predlože ovlašćene institucije, među kojima su i neke koje ne pripadaju krugu političkih tela (npr. Vrhovni sud, Državna revizorska institucija, Poverenik i Zaštitnik građana, advokatska komora, novinarska udruženja).

Partijska promocija

Svaki građanin zna koliko često politički funkcioneri koriste svoj položaj za partijske interese. Čak i oni koji su poštteni kada koriste materijalne resurse, pa ne putuju službenim kolima na stranački kongres ili miting, retko će propustiti priliku da ono što je urađeno narodnim parama predstave kao ličnu zaslugu ili učinak svoje partije. Upravo u ovom zakonu postoji odredba koja bi trebalo da suzbije takvu neprimerenu promociju. Međutim, proteklih osam godina je pokazalo da su pravila nedovoljna i da se mogu lako izbeći ili krivo tumačiti⁴. Zakonodavac je ta pravila ostavio netaknutim.

Šta sa funkcionerom koji „nije sumnjao“

Kritike takođe zaslužuje to što će i dalje biti moguće vršenje duplih funkcija (ukoliko Agencija odobri), kao i pravilo gde funkcioneri imaju obavezu da prijave „sumnju u postojanje sukoba interesa“ pre nego što uzmu učešća u odlučivanju. Logično, mnogi kod kojih je naknadno otkriveno da su bili u spornoj situaciji su se branili time da oni „nisu imali sumnju“ da rade išta pogrešno, pa se nisu ni obratili Agenciji za mišljenje.

Šta sa lažnim slamaricama?

Slični su nedostaci i kod obaveze prijavljivanja imovine i prihoda. Jasno je da, ma koliko se zakonodavci trudili, po ovom pitanju uvek ostane neka „rupa“ kroz koju se može umanjiti mogućnost kontrole. Ipak, logično je očekivati makar pokušaj da se zapuše makar oni kanali za izbegavanje obaveza koji su svakom vidljivi. Tako, i u ovom zakonskom tekstu, imovina se prijavljuje samo za bliže srodnike i članove porodice. To jeste mana, ali bi i sa popisivanjem svih rođaka uvek ostao neki „čovjek od poverenja“, na koga se može preneti imovina, a ko nije obuhvaćen. S druge strane, nema dovoljno dobrog razloga da se funkcioneri ne obavežu da prijave ukoliko poseduju veću količinu gotovog novca. Naime, ako se nakon godinu, dve ili pet, utvrdi da se vrednost imovine silno uvećala za vreme funkcije, izvesno će ih dočekati odgovor da je novac za kupovinu nekretnina, automobila i firmi već postojao, u nekoj „slamarici“ i da stoga nije prijavljen.

⁴ http://transparentnost.org.rs/images/dokumenti_uz_vesti/funkcionerska-kampanja-policy-paper-final.pdf

I dalje teško dokazivanje krivice

Isto tako, ni ovaj put nije poboljšan opis krivičnog dela koje se sastoji u davanju lažnih podataka o imovini funkcionera, koji je, pored očekivane teškoće dokazivanja i nedovoljne aktivnosti Agencije i tužilaštva, razlog što je broj osuda do sada bio zanemarljiv.

Neka poboljšanja

S druge strane, na osnovu novih zakonskih rešenja, može se očekivati da će Agencija moći efikasnije da kontroliše istinitost funkcionerskih prijava imovine. Takođe, u novi zakon su unete i norme koje će omogućiti da Agencija ranije može da analizira rizike od korupcije u propisima i da na njih ukaže nego do sada. Ostaje da se vidi koliko će ta prilika biti korišćena, jer u poslednjih godinu i po dana Agencija ili nije radila takve analize ili ih nije objavljivala, propustivši tako priliku da među građanima stekne saveznike za svoje viđenje stvari.

Godinu dana čekanja

Svi pomenuti nedostaci su snažan razlog da se nešto promeni već u narednih godinu dana, pre nego što novi zakon počne da se primenjuje. Možda će u tome biti od koristi komentari Evropske komisije, koje ne treba očekivati pre proleća. U svakom slučaju, čak i da do promena ne dođe, ne treba u potpunosti dići ruke od ovog akta. Naprotiv, treba i dalje insistirati na tome da funkcioneri poštuju pravila a od Agencije tražiti da joj kontrola bude efikasnija.

Mediji

Partijska kontrola generator korupcije u Srbiji

Intervju Nemanje Nenadića za sajt UGS Nezavisnost, 6. septembar 2020.

*** Prema kriterijumima Svetske banke i ali istraživanjima drugih relevantnih međunarodnih organizacija Srbija je po izraženoj korupciji i niskom nivou vladavine prava pri samom dnu među evropskim zemljama. Gde su ključni uzroci tako visoke koruptivnosti?**

– Uzroci korupcije u Srbiji su raznoliki. Većina njih je prisutna i u drugim državama, ali kod nas ima i nekih specifičnosti. Glavne specifičnosti uzroka korupcije u Srbiji proističu iz visoke zavisnosti privrede i građana od javnog sektora. Jedan deo te priče čine zloupotrebe pri raspolaganju javnim resursima ili kod zapošljavanja u javnim preduzećima, ustanovama i upravi. U tom pogledu, glavni generator korupcije jeste partijska kontrola nad javnim sektorom, koja daleko prevazilazi nivo donošenja političkih odluka u skupštini i vladi, već se proteže na ceo javni sektor. U velikom delu javnog sektora ključne odluke potpisuju lako zamenljivi vršioци dužnosti, koji svoj položaj duguju političkim moćnicima, umesto da polažu račune građanima. Međutim, ni tu nije kraj, jer je i veliki deo privatnog sektora zavisn od političkih moćnika. Za razliku od nekih drugih država gde su politički funkcioneri često marionete moćnih privrednika, kod nas širenje biznisa u velikoj meri zavisi od političke podrške.

Pri svemu tome, nizak nivo vladavine prava, koji se ogleda u otvorenom kršenju zakona, donošenju raznih „lex specialis-a“ i tužilaštvima koja ne ispituju slučajeve moguće korupcije ako ne postoji „politička volja“, u kombinaciji sa odsustvom političke volje tamo gde ona zaista treba da se pokaže – kod unapređenja propisa i podrške nezavisnim kontrolornim telima – ne daje ni dobre perspektive da će se stanje suštinski poboljšati.

*** Fiskalni savet je u jednoj svojoj ranijoj analizi ukazao da privreda Srbije trenutno raste ispod svog potencijala i da se polovina tog zaostajanja može objasniti slabom vladavinom prava i visokom korupcijom. Kakvi su u tom pogledu stavovi Vaše organizacije?**

– Fiskalni savet izrađuje veoma korisne analize i upozorava na problematične poteze države, ali se one ne uzimaju u dovoljnoj meri u obzir. Taj i drugi nezavisni organi su zamišljeni tako da pruže Skupštini argumente na osnovu kojih će moći da vrši kvalitetan nadzor nad izvršnom vlašću. Međutim, sistem odgovornosti ne funkcioniše kada se parlament dobrovoljno odriče te kontrolne funkcije. U svakom slučaju, nesumnjivo je da se nizak nivo vladavine prava, nejednaka primena zakona u sličnim situacijama i nepredvidljivost odluka državnih organa negativno odražavaju na privredni život u celini.

*** Prema Vama, osnovni uzrok povećanja korupcije je nedosledno primenjivanje preventivnih i represivnih mehanizama. Na koje mehanizme pre svega mislite?**

– Jedan od primera je pristup informacijama od javnog značaja. Srbija je još 2004. usvojila jedan od najboljih zakona u svetu koji uređuje ovu oblast.

Međutim, u praksi, ne samo da se mnogi organi vlasti neosnovano oglašuju o svoje obaveze, ignorišući ili odbijajući bez osnova zahteve, već ni Vlada Srbije nikada do sada nije obezbedila izvršenje konačnih rešenja Poverenika za informacije, što je njena zakonska obaveza. Tako se tokom vremena skupilo nekoliko stotina neizvršenih rešenja, od kojih se mnoga odnose na obavezu dostavljanja informacija od značaja za kontrolu raspolaganja javnim sredstvima, uključujući i ugovore vredne nekoliko milijardi evra, njihove anekse i podatke o izvršenju. Jedan od takvih primera je ugovor o upravljanju smederevskom železarnom, koji ne samo da nije dostavljen TS po zahtevu, već su podaci bili uskraćeni i Povereniku prilikom odlučivanja o žalbi.

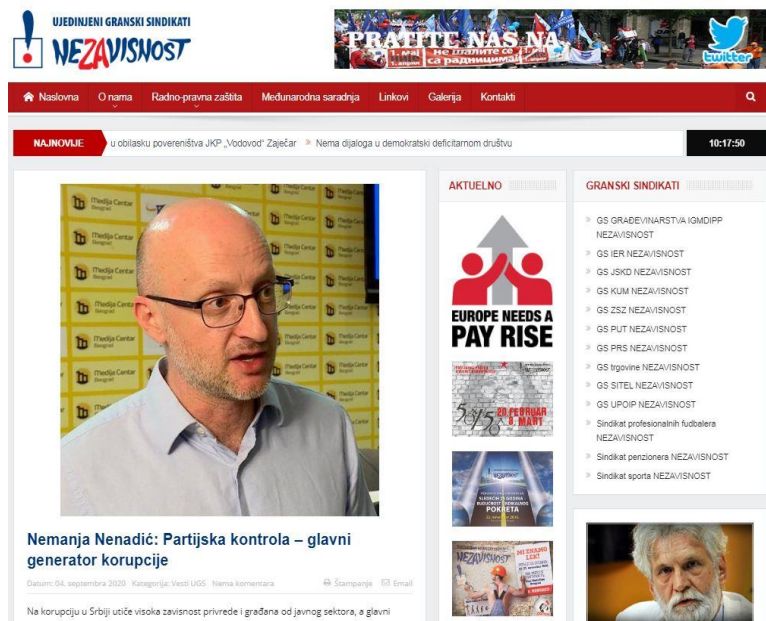
Preventivni antikorupcijski mehanizmi kod zaključivanja ugovora o javnim nabavkama i javno-partnerstvu podrazumevaju javnost informacija, konkurenciju i unapred postavljene kriterijume za odlučivanje. Međutim, i pored postojanja opštih pravila koja su uglavnom u skladu sa evropskim standardima, glavni poslovi se ugovaraju na drugi način, direktnim dogovorima. Kao pravno „pokriće“ za takve aranžmane koriste se međudržavni sporazumi ili razni „posebni zakoni“, tako da posao dobija unapred određeni partner, a građani ostaju bez bitnih informacija o tome da li bi alternativna rešenja bila povoljnija.

Preventivni mehanizmi ne funkcionišu ni kada je reč o donošenju zakona, gde se često ne organizuju javne rasprave uopšte ili se organizuju samo forme radi, u vezi sa kontrolom rada javnih preduzeća i u brojnim drugim oblastima.

U oblasti represije postoje snažni argumenti da se tvrdi da tužilaštvo ne ispituje sve slučajeve sumnje na korupciju o kojima postoje saznanja, već samo one za koje znaju da imaju političku podršku. Slično tome, postoje brojne slabosti i u drugim nazdornim i kaznenim mehanizmima. Zbog tajnovitosti, pre svega poreske uprave, nije moguće u potpunosti utvrditi u kojoj meri inspekcijski organi selektivno primenjuju svoja ovlašćenja u kontroli privrednih subjekata.

*** Početkom avgusta Transparentnost Srbija je javno osudila praksu Republičkog fonda zdravstvenog osiguranja da od javnosti taji podatke o trošenju javnog novca za nabavku medicinske opreme u toku virusne epidemije. Kome je u interesu da se takvi podaci proglašavaju potpunom tajnom?**

– RFZO se prilikom uskraćivanja informacija pozvala na odluke Vlade Srbije, koje su takođe označene kao tajne.

Usled toga nije moguće proveriti da li je samo određivanje tajnosti bilo u skladu sa zakonom, pa čak ni koji bi se legitimni interesi mogli štititi kroz određivanje tajnosti podataka o nabavkama respiratora, lekova, zaštitnih maski i drugih sredstava. Pored toga, RFZO nije razmatrao mogućnost da se podaci makar delimično stave na raspolaganje javnosti, niti da se za te nabavke ostvari transparentnost u meri u kojoj je to bilo moguće bez ugrožavanja zaštićenih interesa, što je suprotno i Zakonu o javnim nabavkama i Zakonu o slobodnom pristupu informacijama.

Možemo da pretpostavimo da je u jednom trenutku tajnovitost mogla imati smisla zbog specifičnih uslova nabavke proizvoda koji su bili deficitarni globalno, ali ni to više nije slučaj. U odsustvu dodatnih informacija normalno je da se javljaju sumnje da se skrivanjem informacija ne štite samo legitimni interesi države, već i mogući nelegitimni interesi posrednika u nabavki opreme. Imajući u vidu da su u drugim državama, uključujući i susednu Bosnu i Hercegovinu, u vezi sa sličnim nabavkama već otkrivene zloupotrebe, kao i loša iskustva Srbije iz ranijih pandemija, bilo bi primereno da državni organi izađu pred javnost sa proverljivim informacijama o korišćenju javnih sredstava radi suzbijanja epidemije, a ne da ih kriju ili saopštavaju kroz neproverljive izjave političara.

*** Srbija ni posle više od dva meseca nakon parlamentarnih izbora nije dobila novu vladu. Šta to znači za funkcionisanje izvršne vlasti i državnog aparata?**

– Ustavno gledano, Vlada funkcioniše do izbora nove, tako da nemaju nikakav izgovor ukoliko svoj posao ne rade kako treba. Pored toga, u političkom smislu, na osnovu izbornih rezultata, Vlada ima i legitimitet da nastavi sa sprovođenjem svoje dosadašnje politike.

Međutim, stvarnost je unekoliko drugačija. S obzirom na to da najvažnije političke odluke, pa i personalna rešenja u Vladi, kao i izbor koalicionih partnera (koji inače nisu nužni) zavise uveliko od volje predsednika najveće stranke, sasvim je sigurno da se neizvesnost u pogledu njihovog budućeg položaja odražava i na mogućnost postojećih ministara da sprovedu reforme u svojim oblastima. Pored toga, dve trećine javne uprave u Srbiji (nivo pomoćnika ministara) je u zakonitom ili nezakonitom „v.d. stanju“, tako da se građani ne mogu osloniti ni na to da će javna uprava funkcionisati u potpunosti nesmetano u odnosu na moguće personalne promene u Vladi. Zbog toga bi bilo korisno da se Vlada formira što pre i da definiše svoje prioritete rada, ali bi bilo još važnije da se državna uprava u potpunosti ustroji tako da u njoj zaista glavnu reč vode profesionalci izabrani na konkursima.

*** Nedavno ste ocenili da ni prošle ni ove godine nije primećen nikakav bitniji napredak u javnosti rada Vlade Srbije. Međutim, rezultati poslednjih parlamentarnih izbora kao da pokazuju da takav način rada vlasti ne smeta većini građana.**

– Odluke građana na izborima zavise od mnogih faktora. Pre svega, ne traže svi građani od vlasti da njima bude odgovorna, već traže vođe kojima će predati upravljanje sudbinom države. Visok stepen prisustva onih koji su na vlasti u medijima, nekritičko predstavljanje rezultata njihovog rada u tim istim medijima, uvek dovode do toga da značajan broj građana bira one koji su već na vlasti, radije nego konkurente. Na ovim izborima smo takođe imali situaciju da su oni oponenti vlasti koji su u medijima bili

najzastupljeniji (makar i u negativnom kontekstu) izbore bojkotovali, kao i značajan broj birača koji bi možda njima poklonili podršku.

Odsustvo napretka u transparentnosti rada Vlade na koje smo ukazali, međutim, nije samo stvar izbora između vlasti i opozicije, već i ispunjavanje obaveza i planova koje su doneli aktuelni vlastodršci, kao i usvajanja civilizacijskih tekovina i demokratskih standarda. Ako je nekada cena transparentnosti rada vlasti bila visoka, to sada nije slučaj, jer je sada moguće objaviti ogroman broj informacija u formatima koji su pogodni za dalje korišćenje uz zanemarljive troškove. Međutim, i pored svih planova, strategije i zakona, do toga još uvek nije došlo, pa se tako, na primer, informacije sa sednica Vlade objavljuju u zipovanom formatu, bez mogućnosti pretrage, kao da je i dalje 2002. godina, kada su ljudi koristili dial-up internet slabe protočnosti. Izrada novog sajta Vlade nije iskorišćena za to da se na sajtu nađu novi podaci, poput predloga podzaokonskih akata ili rešenja o korišćenju budžetske rezerve.

Najzad, kada je reč o studijama, sporazumima i ugovorima, očigledno ne postoji volja da se uopšte objave, ni proaktivno, ni po zahtevima za pristup informacijama. Ipak, u nekim segmentima je zabeležen i napredak tokom proteklih nekoliko godina, pa su, recimo, na sajtu Ministarstva privrede postali javni neki od podataka o dodeljenoj državnoj pomoći investitorima, upravo nakon kritika i predloga koje smo im uputili. Generalno gledano, pored građana i novinara koji se zanimaju za informacije, u ovoj oblasti je bitno da dobijemo podršku i od međunarodnih organizacija, pre svega EU. Tim pitanjima je posvećena određena pažnja u pregovorima, ali ne i dovoljna.

*** Slučaj uzbunjivača Aleksandra Obradovića i afera „Krušik“ kao da posle prvobitne euforije obeshrabruju borbu protiv korupcije.**

– Za sada nema novosti o tome da li se slučaj uopšte ispituje od strane tužilaštva, kako u pogledu mogućeg štetnog ugovaranja u Krušiku, tako i u pogledu odgovornosti samog Obradovića za navodno odavanje službenih i poslovnih tajni. Postoji i izveštaj DRI koji je potvrdio neke od njegovih navoda.

Budući da je reč o slučaju koji je zadobio toliku pažnju javnosti, bilo bi neophodno da se on ispita i sa krivičnog aspekta i nema sumnje da će to biti jedan od slučajeva gde se meri da li u državi postoji spremnost za ispitivanje moguće korupcije velikog obima. Otežavajuća okolnost u tom slučaju jeste priroda poslovanja u trgovini oružjem, gde svakako ima dosta tajnovitosti i osetljivih pitanja međunarodne politike, tako da je veliko pitanje da li će javnost ikada imati potpune podatke.

Kako god bilo, taj slučaj bi takođe trebalo iskoristiti da se otvori ozbiljna rasprava na temu primene Zakona o zaštiti uzbunjivača i potrebe za njegovim unapređenjem, upravo u onom delu koji je bio značajan i za ovaj slučaj. Naime, ovaj zakon ne omogućava adekvatnu zaštitu uzbunjivačima kada iznose u javnost i neke informacije koje su formalno označene kao tajne, tako da bi u tom pogledu bilo nužno da se poboljša. TS je davala konkretne predloge za to i tokom javne i skupštinske rasprave, ali su oni odbijeni.

*** Kakva su iskustva Vaše organizacije u saradnji sa sindikatima? Koliko su sindikalne organizacije i pojedinci aktivni u borbi protiv korupcije?**

– Sporadično smo imali iskustvo saradnje sa sindikatima. Na primer, to su bile situacije kada su pojedine sindikalne organizacije preduzeća iz javnog sektora ukazivale na zloupotrebe rukovodstva ili pokušavale da dođu do informacija, ali im je to bilo otežano. Neretko je unutar takvih firmi problem i u tome da postoji i neki veći sindikat koji je blizak rukovodstvu firme, pa nije spreman da dela u javnom interesu.

Generalno gledano, iako sindikatima nije primarna uloga da se bore protiv korupcije, već za interese svojih članova, nesumnjivo da postoji prostor za razvijanje saradnje. Takođe bi bilo bitno da sindikati budu aktivniji u vezi sa pitanjem zaštite uzbunjivača, kroz insistiranje da problemi na koje ukazuju budu ispitani do kraja.

Autor: Svetozar Raković

